

страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі — Закон № 1961-IV) не передбачено зобов'язання страховика за договором добровільного страхування визначати розмір страхового відшкодування тільки у розмірі, встановленому звітом про оцінку транспортного засобу, оскільки цей звіт є попереднім оціночним документом, що визначає можливу, але не остаточну суму витрат на відновлення транспортного засобу.

За таких обставин висновок суду касаційної інстанції, що, виплативши страхове відшкодування відповідно до умов договору добровільного страхування наземного транспорту, відповідач набув права зворотної вимоги до позивача у сумі страхового відшкодування — у межах фактичних затрат із вирахуванням франшизи, є обґрунтованим і законним (*постанова Верховного Суду України від 15 квітня 2015 р. у справі № 3-50гс15*).

2. Відповідно до підпункту 37.1.4 п. 37.1 ст. 37 Закону № 1961-IV підставою для відмови у здійсненні страхового відшкодування (регламентної

виплати) є неподання заяви про страхове відшкодування впродовж одного року, якщо шкода заподіяна майну потерпілого, і трьох років, якщо шкода заподіяна здоров'ю або життю потерпілого, з моменту скоєння дорожньо-транспортної пригоди.

Тобто зазначена норма визначає можливість відмови страховика виплатити страхове відшкодування страхувальнику в разі неподання заяви про страхове відшкодування впродовж встановлених строків і не містить підстав для відмови у задоволенні вимоги страховика, який виплатив страхове відшкодування згідно з договором майнового страхування, до особи, відповідальної за завдані збитки, про відшкодування виплачених страховиком фактичних сум у межах, передбачених договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (*постанова Верховного Суду України від 15 квітня 2015 р. у справі № 3-49гс15*).

(Продовження матеріалу буде опубліковано в наступних номерах журналу)

Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судових рішень за I півріччя 2015 р. *

100.000.000 ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ВИТРАТИ І ВИТРАТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Висновок Верховного Суду України про правильне застосування положень п. 7 ст. 10 Закону України від 26 січня 1993 р. № 2939-XII «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 2939-XII), Положення про Державну фінансову інспекцію України, затвердженого Указом Президента України від 23 квітня 2011 р. № 499/2011 (далі — Положення, Держфінінспекція відповідно) щодо повноважень органу державного фінансового контролю.

Згідно з Положенням Держфінінспекція є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України та який входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю (п. 1 Положення).

Держфінінспекція відповідно до покладених на неї завдань вживає в установленому порядку заходів до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб, а саме: вимагає від керівників та інших службових осіб підконтрольних установ усунення виявлених порушень законодавства; звертається до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання

* Продовження. Початок матеріалу опубліковано в журналі за 2016 р. № 1. — С. 15—28.

вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів <...> (підпункт 4 п. 4 Положення).

Відповідно до п. 6 Положення Держфінінспекція для виконання покладених на неї завдань має право в установленому порядку, зокрема, пред'являти керівникам та іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства; при виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

Також Положенням установлено, що у разі якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю

Аналіз наведених норм права дає колегії суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України підстави вважати, що органу державного фінансового контролю надано можливість здійснювати контроль за використанням коштів державного і місцевого бюджетів та у разі виявлення порушень законодавства пред'являти обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення таких правопорушень. Вимога органу державного фінансового контролю спрямована на корегування роботи підконтрольної організації та приведення її у відповідність із вимогами законодавства, і в цій частині вона є обов'язковою до виконання.

При виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, орган державного фінансового контролю має право визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, та зазначити про їх наявність у вимозі, а також звернутися до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів.

Отже, такі збитки не можуть бути примусово стягнуті з підконтрольної установи шляхом вимоги, вони відшкодовуються у судовому порядку за позовом органу державного фінансового контролю і правильність їх обчислення, як і наявність підстав для відшкодування, перевіряє суд, який розглядає відповідний позов, а не позов підконтрольної установи про визнання протиправною вимоги про відшкодування збитків, яка не породжує безпосередньо права чи обов'язки для цієї установи, оскільки обов'язкова до виконання лише в частині усунення допущених порушень законодавства і за допомогою якої неможливо примусово стягнути виявлені в ході перевірки збитки (*постанова Верховного Суду України від 21 квітня 2015 р. у справі № 21-69a15*).

130.000.000 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВНИЦТВА, МІСТОБУДУВАННЯ ТА АРХІТЕКТУРИ

130.030.000 Прийняття в експлуатацію завершених об'єктів

1. Висновок Верховного Суду України про правильне застосування положень ст. 2 Закону України від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» (у редакції Закону України від 22 грудня 2011 р. № 4220-VI; далі — Закон № 208/94-ВР) щодо відповідальності суб'єктів містобудування за наведення недостовірних даних у декларації про готовність об'єкта до експлуатації чи акті готовності до експлуатації.

Відповідно до ст. 41 Закону України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності»¹ (далі — Закон № 3038-VI) державний архітектурно-будівельний контроль — це сукупність заходів, спря-

порушень законодавства з питань збереження і використання активів, Держфінінспекція має право звернутися до суду в інтересах держави.

Зазначені норми кореспондуються з положеннями п. 7 ст. 10 Закону № 2939-XII, згідно з якими органу державного фінансового контролю надано право пред'являти керівникам та іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства, вилучати в судовому порядку до бюджету виявлені ревізіями приховані і занижені валютні та інші платежі, ставити перед відповідними органами питання про припинення бюджетного фінансування і кредитування, якщо отримані підприємствами, установами та організаціями кошти і позички використовуються з порушенням чинного законодавства.

мованих на дотримання вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил.

Державний архітектурно-будівельний контроль здійснюється інспекціями державного архітектурно-будівельного контролю в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

¹ У редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин.

Посадові особи інспекцій державного архітектурно-будівельного контролю під час перевірки мають право, зокрема, складати протоколи про вчинення правопорушень, акти перевірок та накладати штрафи відповідно до закону.

Згідно із ч. 10 ст. 39 Закону № 3038-VI замовник відповідно до закону несе відповідальність за повноту та достовірність даних, зазначених у поданій ним декларації про готовність об'єкта до експлуатації, та за експлуатацію об'єкта без зареєстрованої декларації або сертифіката.

Відповідальність юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців (суб'єктів містобудування) за правопорушення у сфері містобудівної діяльності встановлена в Законі № 208/94-ВР.

Законом України від 22 грудня 2011 р. № 4220-IV «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності та вдосконалення державного регулювання у сфері містобудівної діяльності» (далі — Закон № 4220-IV), який набрав чинності 19 січня 2012 р., було внесено зміни до Закону № 208/94-ВР, згідно з якими цей Закон викладено в новій редакції.

Так, п. 6 ч. 2 ст. 2 Закону № 208/94-ВР передбачає, що суб'єкти містобудування, які є замовниками будівництва об'єктів (у разі провадження містобудівної діяльності), або ті, що виконують функції замовника і підрядника одночасно, несуть відповідальність у вигляді штрафу за експлуатацію або використання об'єктів будівництва, не прийнятих в експлуатацію, а також наведення

недостовірних даних у декларації про готовність об'єкта до експлуатації чи акті готовності об'єкта до експлуатації: об'єктів IV категорії складності — у розмірі 370 мінімальних заробітних плат.

Відповідно до ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

У Рішенні від 9 лютого 1999 р. № 1-рп/99 Конституційний Суд України зазначив, що за закріпленням у наведеній статті Конституції України принципом дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється з втратою ним чинності, тобто до події, факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце.

Тобто Закон № 208/94-ВР, зокрема положення п. 6 ч. 2 ст. 2 щодо накладення штрафу за наведення недостовірних даних у декларації про готовність об'єкта до експлуатації чи акті готовності об'єкта до експлуатації, регулює питання відповідальності тих суб'єктів містобудування, які вчинили правопорушення у сфері містобудування після набрання чинності цим Законом.

Конституційний принцип незворотності дії законів, які погіршують становище особи, дає суду підстави для висновку про неможливість застосування санкцій за дії (бездіяльність), які на момент, коли вони мали місце, за попереднього правового регулювання не були правопорушенням.

Ураховуючи вищенаведене, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України на підставі аналізу зазначених норм права дійшла висновку, що суб'єкти містобудування несуть відповідальність за наведення недостовірних даних у декларації про готовність об'єкта до експлуатації чи акті готовності до експлуатації з 19 січня 2012 р., тобто з дня набрання чинності редакцією п. 6 ч. 2 ст. 2 Закону № 208/94-ВР зі змінами, внесеними Законом № 4220-IV, яка передбачає вказану відповідальність (*постанова Верховного Суду України від 2 червня 2015 р. у справі № 21-369а15*).

130.080.000 Містобудівні нормативи. Містобудівна документація. Експертиза

1. Висновок Верховного Суду України про правильне застосування положень абз. 1 п. 4 ч. 2 ст. 2 Закону України від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» (далі — Закон № 208/94-ВР) та ч. 8 ст. 36 Закону України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності» (далі — Закон № 3038-VI) щодо правомірності притягнення до відповідальності за повноту та достовірність даних, зазначених замовником у декларації про початок виконання будівельних робіт, тільки у випадку реєстрації (прийняття) такої декларації територіальними органами Державної архітектурно-будівельної інспекції України (далі — Держархбудінспекція).

Відповідно до ч. 2 ст. 41 Закону № 3038-VI державний архітектурно-будівельний контроль здійснюється органами державного

архітектурно-будівельного контролю в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Згідно з пунктами 1, 5 Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2011 р. № 553, державний архітектурно-будівельний контроль здійснюється Держархбудінспекцією та її територіальними органами за територіальним принципом (у межах областей) у порядку проведення планових та позапланових перевірок.

Пунктами 9, 10 Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1995 р. № 244 (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), передбачено, що про вчинення правопорушення у сфері містобудівної діяльності керівник структурного підрозділу інспекції або головний державний інспектор складає протокол про правопорушення у сфері містобудівної діяльності.

У п. 11 цього ж Порядку встановлено, що у разі вчинення одним суб'єктом містобудування двох або більше правопорушень у сфері містобудівної діяльності протокол складається стосовно кожного правопорушення окремо. У разі вчинення одного правопорушення у сфері містобудівної діяльності кількома суб'єктами містобудування протокол складається стосовно кожного з них окремо.

На підставі аналізу наведених норм права, зокрема п. 8 ст. 36 Закону № 3038-VI, колегія суддів дійшла висновку, що поняття «подання декларації» як складова підстав для відповідальності за повноту та достовірність зазначених в ній даних включає і реєстрацію (прийняття) Інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю у Полтавській області цієї декларації. У разі використання Інспекцією свого права на відмову у реєстрації декларації та повернення її для виправлення виявлених недоліків така декларація не може вважатися поданою та бути підставою для притягнення до відповідальності, передбаченої Законом № 208/94-ВР за порушення норм Закону № 3038-VI (постанова Верховного Суду України від 2 червня 2015 р. у справі № 21-720а15).

Пунктом 2 ч. 1 ст. 34 Закону № 3038-VI передбачено, що замовник має право виконувати будівельні роботи після реєстрації відповідною інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю дозволу на виконання будівельних робіт — щодо об'єктів будівництва, що належать до I—III категорій складності.

Абзацом 1 п. 4 ч. 2 ст. 2 Закону № 208/94-ВР визначено, що суб'єкти містобудування, які є замовниками будівництва об'єктів, або ті, що виконують функції замовника і підрядника одночасно, несуть відповідальність у вигляді штрафу за виконання будівельних робіт без реєстрації декларації про початок виконання таких робіт, а також наведення недостовірних даних у зазначеній декларації.

Суд установив, що декларація про початок виконання будівельних робіт повернута позивачеві на доопрацювання і повторно ним не подана.

Згідно з ч. 12 ст. 2 Закону № 208/94-ВР у разі вчинення суб'єктами містобудування двох або більше правопорушень штрафи накладають за кожне вчинене правопорушення окремо.

За п. 8 ст. 36 Закону № 3038-VI замовник відповідно до закону несе відповідальність за повноту та достовірність даних, зазначених у поданій ним декларації про початок виконання будівельних робіт, та виконання будівельних робіт без зареєстрованої декларації.

150.000.000 ЗЕМЕЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

150.020.000 Склад земель. Категорії земель. Державний земельний кадастр

1. Висновок Верховного Суду України про правильне застосування положень ст. 198 ЗК України, ст. 55 Закону України від 22 травня 2003 р. № 858-IV «Про землеустрій» (далі — Закон № 858-IV), Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками, затвердженої наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 18 травня 2010 р. № 376 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16 червня 2010 р. за № 391/17686; далі — Інструкція) щодо особливостей внесення відомостей до Державного земельного кадастру (далі — Кадастр).

7 липня 2011 р. Верховна Рада України прийняла Закон України від 7 липня 2011 р. № 3613-VI «Про Державний земельний кадастр» (далі — Закон № 3613-VI), окремі положення якого набрали чинності з 7 серпня 2011 р.

Відповідно до ст. 1 цього Закону Державний земельний кадастр — це єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх викорис-

танні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами; державна реєстрація земельної ділянки — внесення до Кадастру передбачених цим Законом відомостей про формування земельної ділянки та присвоєння їй кадастрового номера.

За ч. 1 ст. 11 Закону № 3613-VI відомості про об'єкти Кадастру під час внесення їх до Кадастру мають відповідати існуючим характеристикам об'єктів у природі (на місцевості), визначеним з точністю відповідно до державних стандартів, норм та правил, технічних регламентів.

Зміст відомостей про земельні ділянки, підстави та основні вимоги щодо внесення таких відомостей до Кадастру передбачені статтями 15, 21 зазначеного Закону.

У ст. 23 цього Закону наведено визначення поняття «електронний документ», що містить відомості про результати робіт із землеустрою та оцінки земель, які підлягають внесенню до Кадастру, та правила його ведення, а саме:

1. Документація із землеустрою та оцінки земель, яка є підставою для внесення відомостей до Кадастру, подається органу, що здійснює внесення таких відомостей, також у формі електронного документа.

2. Вимоги до змісту, структури і технічних характеристик електронного документа визначаються Порядком ведення Кадастру.

3. Електронний документ подається Державному кадастровому реєстратору, який здійснює внесення відповідних відомостей до Кадастру, разом із документацією, яка є підставою для такого внесення, у паперовому вигляді.

Перевірка відповідності наданого електронного документа наявним даним Кадастру та встановленим вимогам до змісту, структури і технічних характеристик щодо розроблення такого документа здійснюється Державним кадастровим реєстратором, уповноваженим здійснювати внесення відповідних відомостей до Кадастру, протягом строку, встановленого ст. 21 цього Закону для їх внесення.

Наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 2 листопада 2009 р. № 573 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2010 р. за № 157/17452) затверджено Вимоги до структури, змісту та формату оформлення результатів робіт із землеустрою в електронному вигляді (обмінного файлу) (далі — Вимоги).

Ці Вимоги встановлюють порядок оформлення результатів робіт із землеустрою в електронному вигляді (обмінного файлу), які формуються з

метою внесення даних до Поземельної книги та книги записів реєстрації державних актів на право власності на землю та на право постійного користування землею, договорів оренди землі, які ведуться в електронному вигляді, та визначають набір базових лексичних та синтаксичних правил для побудови обмінних файлів (п. 1.1 Вимог).

Обмінний файл — це електронний документ уніфікованої форми для обміну інформацією, яка використовується при веденні Поземельної книги та книги записів реєстрації державних актів на право власності на землю та на право постійного користування землею, договорів оренди землі в електронному вигляді, державного земельного кадастру і здійсненні топографо-геодезичних робіт, робіт із землеустрою (абз. 4 п. 1.2 Вимог).

Зміст обмінного файлу формується на основі відомостей, що містяться у паперових документах, складених виконавцями робіт (п. 1.3 Вимог).

До відомостей обмінного файлу належить інформація про: результати та виконавців робіт із землеустрою та оцінки земель, топографо-геодезичних робіт; земельно-кадастрові одиниці; територіальні зони; суб'єктів земельних відносин; права на земельні ділянки; обмеження використання земельних ділянок; земельні угіддя (п. 1.4 Вимог).

Базовими елементами формування обмінного файлу є геодезичні дані (координати точок повороту меж земельно-кадастрових одиниць), які забезпечують просторову основу інших відомостей обмінного файлу і можливості їх використання у складі автоматизованої системи державного земельного кадастру (п. 1.5 Вимог).

Державна управлінська реєстраційна функція стосовно земельних ділянок до набрання чинності вищезгаданим Законом реалізовувалась у порядку, визначеному ст. 198 ЗК України, ст. 55 Закону № 858-IV та відповідними підзаконними актами.

Трансформація правового регулювання узгоджена нормами Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3613-VI, зокрема п. 4, яким передбачено, що у разі якщо земельні ділянки, обмеження (обтяження) у їх використанні зареєстровані до набрання чинності цим Законом у Державному реєстрі земель (далі — Реєстр), відомості про такі земельні ділянки, обмеження (обтяження) підлягають перенесенню до Кадастру в автоматизованому порядку, без подання заяв про це їх власниками, користувачами та без стягнення плати за таке перенесення.

При цьому абз. 2 п. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3613-VI встановлено, що у разі якщо відомості про зазначені земельні ділянки не внесені до Реєстру, їх державна реєстрація здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) за заявою їх власників (користувачів земельної ділянки державної чи комунальної власності).

Проаналізувавши наведені норми законодавства в їх сукупності, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що формування Кадастру як індивідуального спеціалізованого реєстру земельних ділянок потребує максимально точних геоінформаційних даних. Цього вимагають і норми Закону № 3613-VI, який у цьому випадку є спеціальним за сферою регулювання відносин.

Колегія суддів доходить висновку, що внесення відомостей про земельну ділянку до Кадастру можливе за наявності не лише цивільно-правової угоди (купівлі-продажу, дарування тощо), а й інших передбачених законодавством даних щодо розташування земельної ділянки та її площі, які становлять зміст обмінного файлу (*постанова Верховного Суду України від 12 травня 2015 р. у справі № 21-119а15*).

150.040.000 Надання і вилучення земель

1. Висновок Верховного Суду України про правильне застосування положень ст. 118 ЗК України (у редакції на час виникнення спірних правовідносин) щодо реалізації громадянами права в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства, ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів у межах норм безоплатної приватизації.

Статтю 19 Конституції України передбачено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повно-

важень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

У ст. 58 Конституції України зазначено, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

На час звернення позивача із заявою до Одеської міської ради ч. 6 ст. 118 ЗК України було передбачено, що громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства, ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибної ділянки), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів у межах норм безоплатної приватизації, подають заяву до відповідної районної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації або сільської, селищної, міської ради за місцезнаходженням земельної ділянки. У заяві зазначаються бажані розміри та мета її використання (*постанова Верховного Суду України від 9 червня 2015 р. у справі № 21-496а15*).

160.000.000 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

160.050.000 Землі лісового фонду

1. Висновок Верховного Суду України про правильне застосування положень статей 125, 126 ЗК України (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), п. 5 Прикінцевих положень ЛК України (у редакції, чинній на час виникнення спір-

них правовідносин) щодо застосування вказаних положень законодавства при вирішенні питання щодо перебування земельної лісової ділянки в користуванні державного лісгосподарського підприємства.

Верховний Суд України вирішував питання про усунення розбіжностей у застосуванні зазначеної норми права і в постанові від 24 грудня 2014 р. у справі № 6-212цс14 дійшов такого правового висновку.

Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на відповідні категорії, у тому числі землі лісгосподарського призначення (ст. 19 ЗК України).

Згідно з частинами 1, 2 та 4 ст. 20 ЗК України віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади, Верховної Ради АР Крим, Ради міністрів АР Крим та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень. Зміна цільового призначення земель провадиться органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про передачу цих земель у власність або надання у користування, вилучення (випук) земель і затверджують проекти землеустрою або приймають рішення про створення об'єктів природоохоронного та історико-культурного призначення. Зміна цільового призначення земель, зайнятих лісами, провадиться з урахуванням висновків органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища та лісового господарства.

Порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель є підставою для визнання недійсними рішень органів державної влади, Верховної Ради АР Крим, Ради міністрів АР Крим та органів місцевого самоврядування про надання (передачу) земельних ділянок громадянам та юридичним особам; визнання недійсними угод щодо земельних ділянок; відмови в державній реєстрації земельних ділянок або визнання реєстрації недійсною; притягнення до відповідальності відповідно до закону громадян та юридичних осіб, винних у порушенні порядку встановлення та зміни цільового призначення земель (ст. 21 ЗК України).

Згідно зі ст. 55 ЗК України до земель лісгосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства. До земель лісгосподарського призначення не належать землі, зайняті: зеленими насадженнями у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів; окремими деревами і групами дерев,

чагарниками на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках.

Відповідно до статей 56, 57 ЗК України землі лісгосподарського призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади можуть безоплатно або за плату передаватись у власність замкнені земельні ділянки лісгосподарського призначення загальною площею до 5 га у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств. Громадяни і юридичні особи в установленому порядку можуть набувати у власність земельні ділянки деградованих і малопродуктивних угідь для залісення. Земельні ділянки лісгосподарського призначення за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються в постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісгосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи, для ведення лісового господарства. Порядок використання земель лісгосподарського призначення визначається законом.

Таким чином, землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства, належать до земель лісгосподарського призначення, на які поширюється особливий режим щодо використання, надання в користування та передачі у власність.

При цьому за ст. 3 ЗК України земельні відносини, що виникають при використанні лісів, регулюються також нормативно-правовими актами про ліси, якщо вони не суперечать цьому Кодексу.

Водночас у ч. 2 ст. 5 ЛК України передбачено, що правовий режим земель лісгосподарського призначення визначається нормами земельного законодавства. Отже, застосування норм земельного та лісового законодавства при визначенні правового режиму земель лісгосподарського призначення має базуватися на пріоритетності норм земельного законодавства перед нормами лісового законодавства, а не навпаки.

Оскільки земельна ділянка й права на неї на землях лісгосподарського призначення є об'єктами земельних правовідносин, то суб'єкт-

ний склад і зміст таких правовідносин мають визначатися згідно з нормами земельного законодавства в поєднанні з нормами лісового законодавства в частині використання та охорони лісового фонду.

Основною рисою земель лісогосподарського призначення є призначення цих земель саме для ведення лісового господарства, що за змістом ст. 63 ЛК України полягає у здійсненні комплексу заходів з охорони, захисту, раціонального використання та розширеного відтворення лісів.

Використанню лісогосподарських земель за їх цільовим призначенням законодавство надає пріоритет: складовою охорони земель є захист лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб (п. «б» ч. 1 ст. 164 ЗК України).

Отже, однією з основних особливостей правового режиму земель лісогосподарського призначення є нерозривний зв'язок їх використання із лісокористуванням.

Планування використання земель лісогосподарського призначення здійснюється головним чином у формі лісовпорядкування, яке, зокрема, передбачає складання проектів організації і розвитку лісового господарства та здійснення авторського нагляду за їх виконанням (п. 13 ст. 46 ЛК України).

Паралельно із земельним кадастром здійснюється облік лісів та ведеться органами лісового господарства державний лісовий кадастр на основі державного земельного кадастру (ч. 2 ст. 49 ЛК України). Державний лісовий кадастр включає: облік якісного і кількісного стану лісового фонду України; поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій; грошову оцінку лісів (у необхідних випадках); інші показники (ст. 51 цього Кодексу).

Відповідно до ст. 7 ЛК України ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності Українського народу.

Згідно зі ст. 8 цього Кодексу у державній власності перебувають усі ліси України, крім лісів, що перебувають у комунальній або приватній власності. Право державної власності на ліси набувається і реалізується державою в особі Кабінету Міністрів України, Ради міністрів АР Крим, місцевих державних адміністрацій відповідно до закону.

За ст. 13 ЗК України до повноважень Кабінету Міністрів України в галузі земельних відносин належить, зокрема, розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом.

Передача у власність, надання в постійне користування для нелісогосподарських потреб земельних лісових ділянок площею більш як 1 га, що перебувають у державній власності, належить до повноважень Кабінету Міністрів України у сфері лісових відносин (ст. 27 ЛК України).

Згідно із ч. 2 ст. 149 ЗК України вилучення земельних ділянок провадиться за згодою землекористувачів на підставі рішень Кабінету Міністрів України, Ради міністрів АР Крим, місцевих державних адміністрацій, сільських, селищних, міських рад відповідно до їх повноважень.

Відповідно до ч. 9 ст. 149 ЗК України Кабінет Міністрів України вилучає земельні ділянки державної власності, які перебувають у постійному користуванні, — ріллю, багаторічні насадження для несільськогосподарських потреб, ліси для нелісогосподарських потреб, а також земельні ділянки природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного призначення та суб'єктів господарювання залізничного транспорту загального користування у зв'язку з їх реорганізацією шляхом злиття під час утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування відповідно до Закону України від 23 лютого 2012 р. № 4442-VI «Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування», крім випадків, визначених частинами 5—8 цієї статті, та у випадках, визначених ст. 150 цього Кодексу.

За ст. 48 ЛК України в матеріалах лісовпорядкування дається якісна і кількісна характеристика кожної лісової ділянки, комплексна оцінка ведення лісового господарства, що є основою для розроблення на засадах сталого розвитку проекту організації та розвитку лісового господарства відповідного об'єкта лісовпорядкування. Проект організації та розвитку лісового господарства передбачає екологічно обґрунтоване ведення лісового господарства і розробляється відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють організацію лісовпорядкування. У проекті організації та розвитку лісового господарства визначаються і обґрунтовуються основні напрями організації і розвитку лісового господарства об'єкта лісовпорядкування з урахуванням стану та перспектив економічного і соціального розвитку регіону. Матеріали лісовпорядкування затверджуються в установленому порядку органом виконавчої влади з питань лісового господарства АР Крим, територіальними органами центрального органу виконавчої влади з питань лісового господарства за погодженням відповідно з органом виконав-

чої влади з питань охорони навколишнього природного середовища АР Крим, територіальними органами центрального органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища. Затверджені матеріали лісовпорядкування є обов'язковими для ведення лісового господарства, планування і прогнозування використання лісових ресурсів.

Згідно з нормами статей 181—184, 202—204 ЗК України, законів України від 7 липня 2011 р. № 3613-VI «Про Державний земельний кадастр» та від 22 травня 2003 р. № 858-IV «Про землеустрій» дані державного земельного кадастру — це документальне підтвердження відомостей про правовий режим земель, їх цільове призначення, їх розподіл серед власників землі і землекористувачів за категоріями земель, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, які ґрунтуються на підставі землепорядкової документації.

Згідно з п. 5 Прикінцевих положень ЛК України до одержання в установленому поряд-

ку державними лісгосподарськими підприємствами державних актів на право постійного користування земельними лісовими ділянками, документами, що підтверджують це право на раніше надані землі, є планово-картографічні матеріали лісовпорядкування.

Планово-картографічні матеріали лісовпорядкування складаються на підставі натурних лісовпорядкових робіт і камерального дешифрування аерознімків, містять детальну характеристику лісу. Перелік планово-картографічних лісовпорядкувальних матеріалів, методи їх створення, масштаби, вимоги до змісту та оформлення, якості виготовлення тощо регламентуються галузевими нормативними документами. Зокрема, за змістом п. 1.1 Інструкції про порядок створення і розмноження лісових карт, затвердженої Державним комітетом СРСР з лісового господарства 11 грудня 1986 р., планшети лісовпорядкувальні належать до планово-картографічних матеріалів лісовпорядкування.

Отже, системний аналіз наведених норм законодавства дає змогу дійти висновку про те, що при вирішенні питання щодо перебування земельної лісової ділянки в користуванні державного лісгосподарського підприємства необхідно враховувати положення п. 5 Прикінцевих положень ЛК України.

Крім того, слід зазначити, що відповідно до положень ст. 6 КАС України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або інтереси. У випадках, установлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб (*постанова Верховного Суду України від 27 січня 2015 р. у справі № 21-570а14*).

180.000.000 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗВ'ЯЗКУ, ІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

180.090.010 Загальні питання інформації та інформатизації

180.090.020 Інформаційна політика України в галузі інформації

1. Висновок Верховного Суду України про правильне застосування положень статей 21, 22 Закону України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації»² (далі — Закон № 2939-VI) щодо випадків правомірної відмови у задоволенні запиту на інформацію.

Порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, та інформації, що становить суспільний інтерес, визначено у Законі № 2939-VI.

Публічна інформація — це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єк-

тами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом (ст. 1 Закону № 2939-VI).

Право на доступ до публічної інформації гарантується, зокрема, обов'язком розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію, крім випадків, передбачених законом (п. 1 ч. 3 ст. 3 Закону № 2939-VI).

² У редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин.

Відповідно до ст. 5 цього Закону доступ до публічної інформації забезпечується шляхом систематичного та оперативного оприлюднення інформації в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, на інформаційних стендах, будь-яким іншим способом; надання інформації за запитом на інформацію.

Аналіз наведеної норми дає підстави вважати, що запит на інформацію є одним із видів забезпечення доступу до публічної інформації.

Запит на інформацію — це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні (ч. 1 ст. 19 Закону № 2939-VI).

У ст. 22 цього Закону зазначено, що відповідь розпорядника інформації про те, що інформація може бути одержана запитувачем із загальнодоступних джерел, вважається неправомірною відмовою в наданні інформації.

Під визначенням поняття «загальнодоступні джерела інформації», зокрема, розуміються довідники, адресні книги, реєстри, списки, друковані засоби масової інформації, засоби телерадіомовлення та інші подібні джерела інформації.

Здійснення розпорядником інформації заходів, спрямованих на забезпечення прозорості та

відкритості своєї діяльності шляхом оприлюднення інформації, яка є у його володінні, і посилання на неї у відповідях на запит не може вважатися неправомірною відмовою у наданні інформації.

Суди встановили, що, розглянувши запит громадської організації, Київський національний університет імені Тараса Шевченка 2 червня 2012 р. надав відповідь № 01/476-26, у якій зазначив, що правила прийому до університету у 2012 р., дислокація приміщень, які задіяні для підготовки та зарахування, встановлення квоти прийому різних категорій осіб та інші документи, які стосуються зарахування, розміщені на офіційному сайті: www.univ.kiev.ua.

Також зазначив, що приймальна комісія університету створює належні умови для присутності громадських спостерігачів на своїх засіданнях і надає їм можливість ознайомлення з документами, які надаються членам комісії до засідання.

За таких обставин рішення касаційного суду в цій справі не відповідає вимогам Закону № 2939-VI.

Крім того, якщо задоволення запиту на інформацію передбачає виготовлення копій документів обсягом більш як 10 сторінок, запитувач зобов'язаний відшкодувати фактичні витрати на копіювання та друк (ч. 2 ст. 21 Закону № 2939-VI).

Розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту, зокрема, якщо особа, яка подала запит на інформацію, не оплатила передбачені ст. 21 цього Закону фактичні витрати, пов'язані з копіюванням або друком (п. 3 ч. 1 ст. 22 Закону № 2939-VI) (постанова Верховного Суду України від 26 травня 2015 р. у справі № 21-102а15).

180.090.030 Інформаційна діяльність та її види. Ліцензування в інформаційній діяльності

1. Висновок Верховного Суду України про правильне застосування положень Закону України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV «Про телекомунікації» (далі — Закон № 1280-IV) з урахуванням норм Закону України від 16 травня 1995 р. № 160/95-ВР «Про зв'язок»³ (далі — Закон № 160/95-ВР) щодо умов, необхідних для продовження терміну дії ліцензії Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (далі — Комісія).

23 грудня 2003 р. набрав чинності Закон № 1280-IV, який встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій, визначає повноваження держави щодо управління та регулювання зазначеної діяльності, а також права, обов'язки та засади відповідальності фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у цій діяльності або користуються телекомунікаційними послугами.

Відповідно до ч. 1 ст. 42 цього ж Закону діяльність у сфері телекомунікацій здійснюється за

умови включення до реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій, а у визначених законом випадках — також за наявності відповідних ліцензій та/або дозволів.

Ліцензія — це документ, що засвідчує право суб'єкта господарювання на здійснення зазначеного в ньому виду діяльності у сфері телекомунікацій протягом визначеного строку на конкретних територіях з виконанням ліцензійних умов (ст. 1 Закону № 1280-IV).

Відповідно до ч. 7 ст. 42 Закону № 1280-IV ліцензуванню підлягають такі види діяльності

³ Закон втратив чинність на підставі Закону України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV.

у сфері телекомунікацій: надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку (місцевого, міжміського, міжнародного); надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з використанням безпроводового доступу до телекомунікаційної мережі з правом технічного обслуговування і надання в користування каналів електрозв'язку (місцевого, міжміського, міжнародного); надання послуг рухомого (мобільного) телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку; надання послуг з технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж, мереж ефірного теле- і радіомовлення, проводового радіомовлення та телемереж. Тобто зазначеною нормою Закону розмежовано види діяльності у сфері телекомунікацій, зокрема з надання послуг фіксованого та рухомого (мобільного) телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування і надання в користування каналів електрозв'язку.

За правилами ч. 4 ст. 44 Закону № 1280-IV Комісії надано право включати до ліцензій на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій для окремих операторів особливі умови.

Згідно з п. 6 Прикінцевих положень зазначеного Закону ліцензії на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій та дозволи на використан-

ня номерного ресурсу, які були видані до набрання чинності цим Законом, зберігають чинність протягом визначеного в них терміну.

Процедура продовження строку дії ліцензії визначена ст. 49 Закону № 1280-IV, відповідно до ч. 1 якої у разі якщо суб'єкт господарювання має намір здійснювати зазначений у ліцензії вид діяльності у сфері телекомунікацій після закінчення строку її дії, він повинен не пізніше ніж за чотири місяці до закінчення строку дії ліцензії звернутися до національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, із заявою про продовження строку її дії в порядку, визначеному ч. 1 ст. 45 цього Закону. При цьому ч. 8 цієї статті встановлено, що така процедура застосовується тільки до тих видів діяльності, які ліцензуються відповідно до зазначеного Закону. А за правилами ч. 5 вказаної норми Закону Комісії надано право при продовженні строку дії ліцензії вносити зміни до особливих умов цієї ліцензії.

У справі, яка розглядається, суди встановили, що Комісія 17 червня 2010 р. видала Товариству ліцензію серії АВ № 546035 (переоформлена ліцензія від 29 грудня 2004 р. серії АА № 720189), строк дії якої у жовтні 2010 р. Товариство просило продовжити. У цій ліцензії зазначений вид господарської діяльності (будівництво і технічне обслуговування мереж зв'язку з рухомими об'єктами та надання послуг з їх використанням на території України), який ліцензовано відповідно до Закону № 160/95-ВР.

За таких обставин, проаналізувавши наведені норми права, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що частина виду діяльності, яка зазначена в оспорюваній ліцензії, зокрема надання послуг з використанням мереж зв'язку з рухомими об'єктами і їх технічне обслуговування, відповідає виду діяльності у сфері телекомунікацій, передбаченому п. 3 ч. 7 ст. 42 Закону № 1280-IV (надання послуг рухомого (мобільного) телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку), який підлягає ліцензуванню відповідно до Закону № 1280-IV. А отже, висновок суду касаційної інстанції про відсутність у Комісії підстав застосовувати процедуру продовження терміну дії ліцензії Товариства, оскільки зазначений у ній вид діяльності не підлягає ліцензуванню згідно із Законом № 1280-IV, не ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права (*постанова Верховного Суду України від 30 червня 2015 р. у справі № 21-856а15*).

(Продовження матеріалу буде опубліковано в наступних номерах журналу)